

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ВИДАННЯ:

Вченою радою ДУ «Інститут громадського здоров'я ім. О.М. Марзєєва НАМН України» від 30.11.2021 р. (протокол № 6).

Експертною проблемною комісією «Гігієна навколишнього середовища» НАМН та МОЗ України від 30.11.2021 р. (протокол № 3).

ДП «Комітет з питань гігієнічного регламентування МОЗ України» (протокол засідання комісії з гігієнічного регламентування дезінфекційних засобів № 1 від 22.06.2023 р.).

УСТАНОВА-РОЗРОБНИК:

Державна установа «Інститут громадського здоров'я ім. О.М. Марзєєва Національна академія медичних наук України».

УПОРЯДНИКИ:

Сурмашева О.В. д.мед.н., завідувач лабораторією санітарної мікробіологією та дезінфектології ДУ «ІГЗ НАМНУ»

Росада М.О. д.мед.н., провідний науковий співробітник лабораторії санітарної мікробіології та дезінфектології ДУ «ІГЗ НАМНУ»

Таран В.В.

к.мед.н., провідний науковий співробітник лабораторії санітарної мікробіології та дезінфектології ДУ «ІГЗ НАМНУ»

Полька О.О. к.мед.н., провідний науковий співробітник лабораторії санітарної мікробіології та дезінфектології ДУ «ІГЗ НАМНУ»

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Задорожна В.І. член-кор. НАМН України, д.мед.н., професор, директор ДУ «Інститут епідеміології та інфекційних хвороб ім. Л.В. Громашевського НАМН України».

Гаркавий С.І. д.м.н., професор зав кафедри гігієни та екології №3 Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця.

Зміст

Передмова	4
Законодавча база	5
Класифікація дезінфекційних засобів, їх характеристика та способи застосування	7
Використання дезінфекційних засобів в надзвичайних ситуаціях	14
Критеріальний розподіл об'єктів дезінфекції за ступенем ризику інфікування	15

ПЕРЕДМОВА

В «Методичних рекомендаціях щодо вибору сучасних дезінфекційних засобів для застосування у надзвичайних умовах» наведено порівняльну характеристику сучасних дезінфекційних засобів в залежності від хімічного складу та спектру дезінфекційної дії. Надані рекомендації щодо застосування окремих груп дезінфектантів у різних умовах (в т.ч. і надзвичайних). Методичні рекомендації пропонуються до уваги лікарів різного профілю, середнього та молодшого медичного персоналу; працівників надзвичайних служб, підприємств побутового обслуговування, харчової промисловості, а також для використання в курсах викладання в профільних навчальних закладах різного рівня акредитації.

Законодавча база

Проведення дезінфекційних заходів, в тому числі й в умовах надзвичайних (екстрених) ситуацій, є одним з найважливіших елементів у перериванні шляхів передачі інфекції і припиненні епідемічного процесу.

Законом України «Про захист населення від інфекційних хвороб», який визначає правові, організаційні та фінансові засади діяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, спрямованої на запобігання виникненню і поширенню інфекційних хвороб людини, локалізацію та ліквідацію їх спалахів та епідемій, встановлено права, обов'язки та відповідальність юридичних і фізичних осіб у сфері захисту населення від інфекційних хвороб, в тому числі і проведення дезінфекційних заходів. В статті 33 дезінфекційні заходи поділяються на такі види:

- профілактичні дезінфекційні заходи - заходи, що проводяться у жилих, виробничих, навчальних, санітарно-побутових та інших приміщеннях, будівлях і спорудах, на територіях населених пунктів, у місцях масового відпочинку населення та рекреаційних зонах, в інших можливих місцях розмноження переносників збудників інфекційних хвороб;

- поточні дезінфекційні заходи - заходи, що систематично проводяться у закладах охорони здоров'я, на об'єктах громадського харчування та на підприємствах харчової промисловості, у приміщеннях масового перебування людей (підприємства побутового обслуговування населення, навчальні та культурно-освітні заклади тощо), а також у жилих приміщеннях під час перебування в них інфекційних хворих чи бактеріоносіїв. Поточні дезінфекційні заходи проводяться по декілька разів на день залежно від епідемічної ситуації;

- заключні дезінфекційні заходи - заходи, що проводяться в осередку інфекційної хвороби після видалення з нього джерела інфекції.

Порядок проведення профілактичних, поточних і заключних дезінфекційних заходів встановлюється центральним органом виконавчої

влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я з урахуванням особливостей збудників інфекційних хвороб, факторів передачі інфекції тощо.

Стаття 34 цього Закону визначає дезінфекційні засоби як хімічні речовини, біологічні чинники та засоби медичного призначення, що застосовуються для проведення дезінфекційних заходів.

Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», який регулює суспільні відносини, які виникають у сфері забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя, визначає відповідні права і обов'язки державних органів, підприємств, установ, організацій та громадян, встановлює порядок організації державної санітарно-епідеміологічної служби і здійснення державного санітарно-епідеміологічного нагляду в Україні, статтю 30 «Запобігання особливо небезпечним, небезпечним інфекційним хворобам, масовим неінфекційним захворюванням (отруєнням) та радіаційним ураженням» у разі виникнення чи загрози виникнення або поширення особливо небезпечних і небезпечних інфекційних хвороб, масових неінфекційних захворювань (отруєнь), радіаційних уражень населення зобов'язує органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації зобов'язані забезпечувати своєчасне проведення масових профілактичних щеплень, дезінфекційних, дезінсекційних, дератизаційних, інших необхідних санітарних і протиепідемічних заходів.

Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» у статтях 40-46 зобов'язує операторів ринку проводити дезінфекційні роботи на потужностях, що стосуються.

Кодекс цивільного захисту України статтю 37 «Біологічний захист населення, тварин і рослин» передбачає здійснення дезінфекційних заходів в осередку зараження, знезараження суб'єктів господарювання, тварин та санітарної обробки населення;

Класифікація дезінфекційних засобів та їх характеристика

Однією з основних характеристик дезінфекційних засобів (ДЗ) є вибіркова (дезінфекційна) активність – здатність засобу спричиняти специфічний знезаражувальний ефект проти мікроорганізмів різних таксономічних груп – бактерій, грибів, мікобактерій, спор, вірусів. За європейськими стандартами розрізняють бактерицидну, фунгіцидну, дріжджоцидну, мікобактерицидну, туберкулоцидну, спороцидну, віруліцидну активність хімічних дезінфекційних засобів.

Зниження чутливості мікроорганізмів до дії дезінфектантів відбувається в ряду: Prions (CJD, BSE) → Coccidia (Cryptosporidium) → Spores (Bacillus, C. difficile) → Mycobacteria (M. tuberculosis, M. avium) → Cysts (Gardia) → Small nonenveloped viruses (Poliovirus) → Trophozoites (Acanthamoeba) → Gramnegative bacteria (nonsporulating) (Pseudomonas, Providencia) → Fungi (Candida, Aspergillus) → Large nonenveloped viruses (Enteroviruses, Adenovirus) → Grampositive bacteria (S. aureus, Enterococcus) → Lipid enveloped viruses (HIV, HBV). Однак, спектри дії ДЗ не завжди мають лінійний характер.

Методики визначення ефективності ДЗ регламентуються Наказом МОЗ № 2024 “Про затвердження Методів проведення досліджень специфічної активності, безпечності, якості (ефективності) дезінфекційних засобів та їх випробування на практиці” затвердженого 03 вересня 2020 р., що ґрунтуються на стандартах ЄС.

На сьогодні існує велика кількість дезінфектантів, їх число, завдяки розробкам хімічної промисловості та імпорту з інших країн, постійно поповнюється. Загалом в Державному реєстрі їх нараховується понад 2000.

В основу сучасних класифікацій покладені наступні властивості ДЗ

1. Широта спектру антимікробної дії (рівень дезінфекції).
2. Специфічна активність.

3. Ступінь небезпеки.
4. Хімічний склад.

За рівнем дезінфекції ДЗ умовно поділяють на 4 групи.

1. Дезінфектанти **низького** рівня дезінфекції
2. Дезінфектанти **середнього** рівня дезінфекції
3. Дезінфектанти **високого** рівня дезінфекції
4. Хімічні **стериланти**.

Дезінфектанти **низького** рівня знешкоджують оболонкові віруси (вірус простого герпесу, цитомегаловірус, вірус Епштейна-Бара, вірус кору, вірус краснухи, вірус грипу, респіраторно-синцитіальний вірус, віруси гепатитів В і С, хантавіруси та ВІЛ), вегетативні бактерії (*Staphylococcus aureus*, *Salmonella typhi*, *Pseudomonas aeruginosa*, коліформні бактерії та інші).

Дезінфектанти **середнього** рівня, окрім вищезазначених груп мікроорганізмів, здатні впливати на гриби (*Candida species*, *Cryptococcus species*, *Aspergillus species*, *Dermatophytes* та інші).

Дезінфектанти **високого** рівня знешкоджують також мікобактерії (*Mycobacterium tuberculosis*, *M. avium-intracellulare*, *M. chelonae* тощо) та безоболонкові віруси (Коксаки віруси, поліовіруси, ріновіруси, ротавіруси, Норвалк-віруси, вірус гепатиту А).

Хімічні стериланти знищують, окрім вищеперерахованих груп мікроорганізмів, також спори бактерій (*Bacillus subtilis*, *Clostridium tetani*, *C. difficile*, *C. botulinum* тощо) та найпростіших з цистами (*Giardia lamblia*, *Cryptosporidium parvum*).

За специфічною активністю дезінфектанти поділяють на:

1. **Бактерициди** – ДЗ, що знищують вегетативні форми бактерій.
2. **Бактеріостатики** – ДЗ, що затримують ріст або розмноження бактерій у вегетативній формі.

3. **Фунгіциди та дріжджециди**, які здатні знищувати гриби, в тому числі і дріжджеподібні гриби.
4. **Спороциди**, які здатні знищувати спорові форми мікроорганізмів.
5. **Віруліциди**, що знищують віруси тощо.

За рівнем небезпеки для людини та оточуючого середовища ДЗ поділяють на 4 класи відповідно до зони гострої дії (відношення токсичності засобу при гострій дії до норми витрати) при інгаляційному впливі:

1. ДЗ **1 класу** відносяться до високонебезпечних та можуть застосовуватись лише при екстремальних ситуаціях.

2. ДЗ **2 класу** можуть застосовуватись в ЛПЗ з обов'язковим використанням засобів індивідуального захисту (ЗІЗ).

3. ДЗ **3 класу** відносяться помірно небезпечні засоби, які можна застосовувати персоналом без засобів індивідуального захисту, але за відсутності пацієнтів.

4. ДЗ **4 класу** – низько небезпечні та можуть застосовуватись в присутності пацієнтів.

За хімічною будовою діючих речовин ДЗ розподіляють на наступні групи:

1. Хімічні елементи та їх неорганічні похідні:

- галоїдовмісні (діючі речовини – сполуки хлору, йоду, бром);
- киснево-вмісні (або окисники – пероксиди, неорганічні кислоти);
- кислоти та луги.

2. Органічні речовини:

- фенолвмісні;
- альдегідвмісні;
- спирти;
- аміновмісні;
- поверхнево-активні речовини (ПАР);

- органічні кислоти;
- гуанідіни.

3. Композиційні препарати.

Таблиця 1 - Переваги та недоліки дезінфекційних засобів різних хімічних груп

№ п/п	Група дезінфектантів	Переваги	Недоліки
1	Хлорактивні (хлорвмісні) засоби	1. Широкий спектр протимікробної дії 2. Дезодоруючі, відбілювальні та гомогенізуючі властивості.	Неприємний різкий запах, низька стабільність порошків і робочих розчинів, наявність вираженої подразнювальної дію на шкіру і слизові оболонки, алергенні властивості, негативний вплив на об'єкти довкілля, агресивна дія щодо об'єктів знезараження
2	Кисневовмісні (пероксидні) засоби	1. Виражені бактерицидні, віруліцидні, фунгіцидні та спороцидні властивості. 2. Швидко розкладаються в умовах довкілля з утворенням безпечних для нього речовин	Різкий запах, агресивна дія щодо об'єктів знезараження, не стійкі при зберіганні
3	Засоби на основі четвертинних амонієвих сполук (ЧАС)	1. Виражені мийні властивості 2. Стійкість робочих розчинів при зберіганні. 3. Виражені бактерицидні властивості та протимікробна дія щодо вірусів, грибів 4. Належать до 3-4 класу токсичності, що дозволяє використовувати їх за присутності хворих 5. Відсутність агресивної пошкоджуючої дії щодо	Несумісність із рядом речовин, зокрема милами, синтетичними мийними засобами та іншими аніонними ПАВ, інактивуються органічними речовинами

		<p>об'єктів знезараження</p> <p>6. Не фіксують органічні забруднення на поверхні виробів</p> <p>7. Не викликають корозію виробів з металу та порушення структури тканин</p>	
4	Засоби на основі полігуанідинів	Здатність утворювати плівку на поверхнях, що забезпечує їм пролонговану протимікробну дію	Унеможливлене застосування їх для дезінфекції цілого ряду об'єктів, де утворення плівки є небажаним. Належать до 2 класу токсичності в умовах інгаляційного впливу, не можна використовувати у вигляді аерозолів.
5	Композиційні засоби на основі спиртів	<p>1. Широкий спектр протимікробної активності.</p> <p>2. Швидка бактерицидна, туберкулоцидна, віруліцидна та фунгіцидна дія</p> <p>3. Високоєфективні для антисептики та експрес-дезінфекції</p>	Протимікробна активність знижується у присутності органічних речовин. Фіксують органічні забруднення на поверхнях об'єктів. Агресивна дію щодо деяких матеріалів. Швидко випаровуються з поверхонь.
6	Засоби на основі альдегідів	<p>1. Високоєфективні щодо всіх видів бактерій, вірусів, грибів та мають виражені спороцидні властивості.</p> <p>2. Незначний вплив органічних речовин на протимікробну активність засобів цієї групи, відсутність у них корозійної дії.</p>	Високотоксичні, леткі. Мають здатність фіксувати органічні забруднення на об'єктах знезараження.

Серед сучасних ДЗ переважають багатоконпонентні, композиційні, стабілізовані за своїм складом рідкі концентрати, де склад діючих речовин збалансовано за принципом синергізму або потенціювання біоцидної дії, проте

визначальна дія забезпечується основною хімічною речовиною, що входить в цей препарат.

Проведення дезінфекції у вогнищах окремих інфекційних хвороб наступними ДЗ (табл.2).

Таблиця 2 - Дезінфекція у вогнищах окремих інфекційних хвороб

Вид збудника інфекційної хвороби	Рекомендовані ДЗ
Бактеріальні інфекції	композиції на основі ЧАС, гуанідинів, дихлордиметил-гідантоїну
Вірусні інфекції	композиційні препарати на основі алкіламінів, пероксисполук, альдегідів, спиртів із додавання ЧАС та полігуанідинів.
Туберкульоз	хлорактивні засоби – гіпохлорити, похідні ціанурових кислот, гідантоїнів, надкислоти, алкіламіни, композиційні засоби на основі катіонних ПАР та альдегідів.
Дерматомікози	хлорактивні засоби, засоби на основі альдегідів, алкіламінів, пероксисполук.
Дезінфекція рук	засоби, які містять етанол, ізопропанол, хлоргексидин, ЧАС.
Дезінфекція поверхонь приміщень, медичного обладнання, інструментарію	спиртовмісні засоби на основі етанолу.

Препарати, які застосовуються як дезінфектанти, повинні задовольняти певним вимогам:

1. В максимально малих концентраціях та в короткі терміни забезпечувати необхідний ефект, спричиняючи дезінфікуючу дію за наявності органічних речовин в знезаражувальному середовищі.

2. Не втрачати дезінфікуючих властивостей під час зберігання, швидко та повністю розчинятися у воді або добре змішуватися з нею.

3. Не спричиняти шкідливої дії на людину та довкілля.

Існує ряд чинників, які визначають ефективність хімічних деззасобів:

1. Фізико-хімічні властивості препарату (характер його дії на мікроорганізм, концентрація, здатність до розчинення у воді тощо.
2. Біологічна резистентність збудника до деззасобу.
3. Індивідуальні характеристики об'єкту, що дезінфікується.
4. Масивність контамінації об'єкту мікроорганізмами.
5. Види і способи обробки: зрошення, протирання, замочування чи занурення тощо.
6. Кількість дезрозчину (об'єм), що витрачається на обробку одиниці площі чи для обробки предметів методом занурення, експозиція.

Підхід до вибору дезінфектантів має бути комплексний і складатися принаймні з трьох компонентів:

1. Спектр антимікробної дії препарату (з обов'язковим урахуванням його хімічного складу).
2. Рівень екологічної безпечності (потенційно можливе завдання шкоди для навколишнього середовища та оточуючих в разі його застосування).
3. Економічна доцільність.
4. Відповідність зазначеній рецептурі.

У разі адекватного вибору відповідного дезінфікуючого засобу всі вищезазначені компоненти мають бути максимальними.

Знезараження об'єктів з використанням хімічних ДЗ можна здійснювати одним з нижчезазначених способів:

1. Зрошення розчином ДЗ поверхонь за допомогою гідропульта, мийних голівок тощо.
2. Нанесення аерозолу розчину ДЗ на поверхні за допомогою розпилювача, що забезпечує переважно дрібнокрапельне розпилювання; розпилювання аерозолу у герметично закритому об'ємі або зачиненому приміщенні.
3. Протирання поверхонь ганчір'ям, змоченим у розчині ДЗ.
4. Занурення предметів у розчин ДЗ.

5. Засипання ДЗ у вигляді порошку, гранул.
  6. Об'ємним або циркулярним методом – для обробки комунікацій, трубопроводів тощо.
  7. Розведення ДЗ у воді колодязів, басейнів.
- Ефективність знезараження залежить від наступних чинників:
1. Наявності та ступеня додаткового забруднення, ступеня мікробного обсіменіння об'єкта
  2. Вид мікроорганізмів та їх рівень стійкості.
  3. Склад ДЗ, його концентрація в робочому розчині, тривалість експозиції дії, рН та температури дезінфекційного розчину.
  4. Спосіб нанесення ДЗ на об'єкт, ступеня зволоженості матеріалу, структури поверхні матеріалу, що обробляється ДЗ тощо.

Використання дезінфекційних засобів в надзвичайних ситуаціях

При виборі дезінфектантів і антисептиків для застосування у надзвичайних (екстрених) ситуацій, окрім вищезазначених вимог слід враховувати наступне:

1. Наявність у засобу можливості застосування робочих розчинів з короткою експозицією (до 30 хв.).
2. Акцент на використання засобів для експрес-дезінфекції (експозиція до 2 хвилин).
3. Зручність форми випуску засобу:
  - наявність дозованих форм випуску – таблетки, сашетки тощо для сипучих препаратів;
  - наявність дозуючих пристроїв для рідких препаратів;
  - невеликі за об'ємом форми випуску, що не потребують подальшого переливання у меншу тару чи іншого виду додаткової розфасовки.
4. Універсальність деззасобу – можливість використання одного й

того ж засобу для дезінфекції різних об'єктів.

5. Тривалий термін зберігання як деззасобу в концентрованому вигляді, так і його робочих розчинів.

6. Безпечність у застосуванні робочих розчинів деззасобу та відсутність необхідності особливих умов утилізації.

КРИТЕРІАЛЬНИЙ РОЗПОДІЛ ОБ'ЄКТІВ ЗА СТУПЕНЕМ РИЗИКУ ІНФІКУВАННЯ

При плануванні та проведенні дезінфекційних заходів слід передбачити різні режими дезінфекції об'єктів в залежності від ступеню ризику інфікування (за критерієм біобезпеки) як відвідувачів, так і персоналу закладу внаслідок контакту з таким об'єктом.

Ступінь ризику інфікування при наданні чи отриманні послуги необхідно оцінювати, базуючись на виді збудника інфекційного захворювання, його патогенності, ймовірності здійснення механізму його передачі.

Створено систему розподілу за ступенем ризику інфікування об'єктів в закладах обслуговування населення (охорони здоров'я, побутового обслуговування, громадського харчування та продовольчої торгівлі).

Таблиця 2 - Критеріальна оцінка об'єктів дезінфекції закладів охорони здоров'я за ступенем ризику інфікування

№ п/п	Критерії оцінки (фактори ризику)	Об'єкт дезінфекції				
		Інструменти для інвазивних маніпуляцій	Обладнання для інвазивних маніпуляцій	Шкіра рук персоналу	Поверхні робочих столів, медичного обладнання, приладів тощо	Підлога, стіни, меблі тощо
1	Наявність титального* мікрорганізму	0,95	0,88	0,88	0,50	0,32
2	Вірогідність контакту з об'єктом	0,94	0,56	0,56	0,32	0,21
3	Ступінь мікробної контамінації об'єкту	0,60	0,36	0,36	0,20	0,13
4	Частота контакту з об'єктом	0,35	0,21	0,21	0,12	0,08
5	Тривалість контакту з об'єктом	0,27	0,16	0,16	0,09	0,06

При проведенні аналізу ступеню ризику інфікування в закладах побутового обслуговування (в т.ч. закладах індустрії краси) та в закладах громадського харчування, продовольчої торгівлі виділили наступні об'єкти: критичні, напівкритичні, некритичні. Ступінь ризику інфікування розподілено за коефіцієнтом наступним чином: 1,0-0,71 – критичний; 0,70-0,41 – напівкритичний; 0,40-0,0 – некритичний.

Таблиця 3 - Критеріальний розподіл об'єктів дезінфекції закладів побутового обслуговування за ступенем ризику інфікування та режимами дезінфекції

Ступінь ризику інфікування	Об'єкт дезінфекції	Режим дезінфекції	Спосіб дезінфекції	Коефіцієнт
Критичний	інструменти	стерилізація (в т.ч. хімічна)	фізична чи хімічна	0,95
	обладнання для інвазивних процедур	парентеральні вірусні гепатити та ВІЛ-інфекція	протирання, зрошування	0,74
	шкіра рук персоналу	гігієнічна обробка рук (згідно інструкції на антисептик)	втирання препарату у шкіру рук	0,95
Напівкритичний дезінфекція	поверхні робочих столів, обладнання для потенційно інвазивних процедур	кишкові і крапельні інфекції бактеріальної і вірусної етіології	протирання, зрошення	0,47
	поверхні, що контактують з відвідувачами (столи, крісла, тощо для потенційно інвазивних процедур)	кишкові і крапельні інфекції бактеріальної і вірусної етіології	протирання, зрошення	
експрес-дезінфекція (до 2 хв.)				
Некритичний	підлога, стіни, меблі тощо	кишкові і крапельні інфекції бактеріальної етіології	протирання, зрошення	0,31

В закладах побутового обслуговування населення:

Критичні об'єкти – це об'єкти, що призначені для послуг, які передбачають порушення цілісності стерильних тканин чи судинної системи.

1. Інструмент – стерилізація (фізична чи хімічна) після попередньої передстерилізаційної обробки.
2. Обладнання - обробка за режимом парентеральних вірусних інфекцій (в т.ч. гепатит В та ВІЛ).
3. Шкіра рук персоналу - гігієнічна обробка шляхом втирання спиртвмісного антисептика в шкіру кистей рук та передпліч.
4. В разі проведення потенційно інвазивних процедур (послуги, при наданні яких можливе випадкове травмування шкіри та/чи слизових оболонок – манікюр, педикюр, стрижка тощо) інструмент та обладнання потребує обробки за режимом парентеральних вірусних інфекцій (в т.ч. ГВ та ВІЛ).

Напівкритичні об'єкти - це поверхні робочих столів, крісел, обладнання, приладів тощо які слугують для проведення потенційно інвазивних процедур.

1. Використання деззасобів за режимом кишкових і крапельних інфекцій бактеріальної і вірусної етіології.
2. Використання експрес-дезінфекції для невеликих поверхонь (столи, стільці, крісла, кушетки тощо), що часто контактують з різними відвідувачами, за режимом кишкових і крапельних інфекцій бактеріальної і вірусної етіології з терміном експозиції до 2 хв.

Некритичними об'єктами в закладах побутового обслуговування населення є поверхні (підлога, стіни, меблі тощо), на яких виключають можливість травмування шкіри та/чи слизових оболонок тіла людини: масаж, спа-терапія, послуги сауни, басейну, заняття спортом тощо.

1. Використання дезінфекційних засобів за режимом кишкових і крапельних інфекцій бактеріальної і вірусної етіології та режимами проти грибкових інфекцій.

Для забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення у вказаних закладах для дезінфекції поверхонь рекомендовано використовувати ДЗ з наступними властивостями:

1. Забезпечувати середній рівень дезінфекції (знешкоджувати бактерії у вегетативній формі, в тому числі мікобактерії туберкульозу, гриби, віруси).
2. Мати гарно виражений миючий ефект для обробки поверхонь приміщень з відсутністю необхідності застосування засобів індивідуального захисту (крім спецодягу і гумових рукавичок) при проведенні дезінфекційних робіт шляхом протирання.
3. Не мати корозійного чи руйнівного впливу на оброблювані поверхні.
4. Легко змиватись водопровідною водою, не залишаючи слідів.
5. В методичних вказівках із застосування засобу обов'язково має бути зазначений режим дезінфекції для грибів, парентеральних вірусних гепатитів та ВІЛ-інфекції.
6. Перевагу слід віддавати деззасобам на основі четвертинних амонієвих сполук або інших засобів з добре вираженим миючим ефектом.

Таблиця 4 - Критеріальний розподіл об'єктів дезінфекції закладів громадського харчування, продовольчої торгівлі за ступенем ризику інфікування та режимами дезінфекції

Ступінь ризику інфікування	Об'єкт дезінфекції	Режим дезінфекції	Спосіб дезінфекції	Коефіцієнт
Критичний	посуд, кухонне приладдя	кишкові і крапельні інфекції бактеріальної і вірусної етіології	протирання, зрошування, замочування та занурення	0,95
	шкіра рук персоналу	гігієнічна обробка рук	втирання препарату у шкіру рук	0,95

Напівкритичний дезінфекція	поверхні робочих столів, обладнання тощо	кишкові і крапельні інфекції бактеріальної етіології	протирання, зрошення	0,70
експрес-дезінфекція (до 2 хв.)	поверхні, що контактують з відвідувачами (столи, стільці, вітрини тощо)	кишкові і крапельні інфекції бактеріальної і вірусної етіології	протирання, зрошення	
Некритичний	підлога, стіни, меблі тощо	кишкові і крапельні інфекції бактеріальної етіології	протирання, зрошення	0,33

Заклади громадського харчування, продовольчої торгівлі тощо

Критичні об'єкти – посуд, кухонне приладдя тощо, що безпосередньо контактують з готовими стравами чи продуктами, які вживаються без додаткової термічної обробки, а також шкіра рук персоналу:

1. Систематична обробки за режимами кишкових і крапельних інфекцій бактеріальної і вірусної етіології.
2. Шкіра рук персоналу - гігієнічна обробка шляхом втирання спиртовмісного антисептика в шкіру кистей рук та передпліч.

Напівкритичні об'єкти - поверхні робочих столів, обладнання, в т.ч. холодильного, стільців тощо.

1. Обробка поверхонь вказаних об'єктів проводиться за режимами кишкових і крапельних інфекцій бактеріальної етіології.
2. Можливо використання експрес-дезінфекції (з терміном експозиції до 2 хв.) для невеликих поверхонь (столи, стільці, крісла, вітрини тощо), що часто контактують з різними відвідувачами, за режимом кишкових і крапельних інфекцій бактеріальної етіології.

Некритичні об'єкти - підлога, стіни, меблі тощо.

1. Застосування сучасних миючих знежирюючих засобів, а в кінці кожної робочої зміни – дезінфекційних засобів за режимами кишкових і крапельних інфекцій бактеріальної етіології.

Вимоги до ДЗ для закладів громадського харчування та продовольчої повинні відповідати наступним критеріям:

1. Добре виражений миючий ефект для обробки поверхонь приміщень.

2. Не потребувати застосування засобів індивідуального захисту (крім спецодягу і гумових рукавичок) при проведенні дезінфекційних робіт шляхом протирання.

3. Перевага має надаватись використанню ДЗ на основі четвертинних амонієвих сполук, або засобів, комбінованих з ензимними препаратами.

4. Наявність знежирювального ефекту.

5. Не мати руйнуючого впливу на оброблювані поверхні та мають легко змиватись проточною водою, не залишаючи слідів.

Дезінфектанти швидкої дії – це ті, що застосовуються протягом робочої зміни для швидкої дезінфекції поверхонь (столів, стільців, барних стійок тощо), з експозицією до 2-х хв. Для них висуваються критерії, що включають:

1. Можливість застосування в присутності відвідувачів.

2. Не повинні фіксувати органічні рештки на поверхнях та не мають потребувати змивання після застосування.

3. Не потрібне додаткове провітрювання після проведення дезінфекції.

4. Мати приємний та недовготривалий запах.

Вимоги до антисептичних засобів для обробки шкіри рук такі:

1. Не подразнювати шкіру рук при частому застосуванні.

2. Можливість обробки рук без попереднього миття милом чи іншими засобами.

3. Відсутні особливі обмеження до їх використання.

Велике значення в проведенні дезінфекційних заходів також має навчання персоналу закладів правилам проведення дезінфекційних робіт. Інформація щодо приготування робочих розчинів дезінфектанту та способу використання має бути легко доступною, в наявності мають бути мірні ємності з чітким маркуванням. Перевагу слід надавати дезінфекційним засобам в разовій розфасовці, переважно рідким або таблетованим чи гранульованим, що дозволить максимально точно і ефективно приготувати робочий розчин деззасобу, дотриматись вказаної в регламенті концентрації.

При цьому, кількість ДЗ повинна бути обрахована, виходячи з наступних характеристик закладу:

1. Площа поверхонь, що підлягає дезінфекції.
2. Кратність дезінфекції визначеним ДЗ.
3. Кількість відвідувань за робочу зміну.
4. Тривалість робочої зміни.
5. Кількість персоналу закладу тощо

Запропонована система розподілу об'єктів дезінфекції закладів за ступенем ризику інфікування, режимами дезінфекції та диференційованим підходом до вибору ДЗ дозволить забезпечити раціональний вибір режиму та повноти об'єму дезінфекційних заходів, що є першочерговим завданням при здійсненні загальнодержавних заходів з профілактики інфекційних захворювань та забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення.

Таблиця 5 - Приклад використання дезінфектантів для різних нозологій інфекційних хвороб

		Режим дезінфекції	Спосіб дезінфекції	Дезінфекційні засоби (приклад)	Концентрація деззасобу (%) в робочому розчині	Експозиція, хв
1	Кишкові інфекції бактеріальної етіології, в т.ч. черевний тиф, паратифи, дизентерія, сальмонельоз псевдотуберкульоз, кишковий іерсиніоз, ешерихіоз, протозойні захворювання та ін.	кишкові і крапельні інфекції бактеріальної і вірусної етіології	Протирання. зрошування. замочування, занурення	Вернедор-Преміум	0,1	5
				Тентамін - Форте	0,05	30
				Еконорм ^{dez} Класік	0,05	10
				Максисан	0,1	10
				Бланідас Актив	0,1	15
				Секобрен	0,05 (за акт. хлором)	5
				Санація+	0,05 (за акт. хлором)	5
«Аноліт ЕкоСвіт»	0,05 (за акт. хлором)	5				
2	Кишкові інфекції вірусної етіології, в т.ч. поліомієліт та інші ентеровірусні інфекції, вірусні гепатити А, Е та ін., ротавірусна інфекція та ін.	кишкові і крапельні інфекції бактеріальної і вірусної етіології	Протирання. зрошування. замочування, занурення	Вернедор-Преміум	0,1	15
				Тентамін - Форте	0,1	45
				Еконорм ^{dez} Класік	0,1	15
				Максисан	0,17	10
				Бланідас Актив	0,25	15
				Секобрен	0,05 (за акт. хлором)	10
				Стерізент	0,05 (за акт. хлором)	10
«Аноліт ЕкоСвіт»	0,05 (за акт. хлором)	10				
3	Інфекції дихальних шляхів бактеріальної та вірусної етіології, в т.ч. дифтерія, кашлюк, паракашлюк, скарлатина,	кишкові і крапельні інфекції бактеріальної і вірусної етіології	Протирання. зрошування. замочування, занурення	Вернедор-Преміум	0,1	15
				Тентамін - Форте	0,1	45
				Еконорм ^{dez} Класік	0,1	15
				Максисан	0,17	10
				Бланідас Актив	0,25	15
Секобрен	0,05 (за акт. хлором)	10				

	менінгококова інфекція, легіонельоз, орнітоз, кір, краснуха, вітряна віспа, натуральна віспа, епідемічний паротит, коронавірусна інфекція, грип та інші гострі респіраторні вірусні інфекції			Стерізент	0,05 (за акт хлором)	105
				«Аноліт ЕкоСвіт»	0,05 (за акт хлором)	10
4	Кров'яні інфекції, в т.ч. ВІЛ-інфекція, гепатити В, С, малярія, рикетсіози (висипний тиф включно), арбовірусні інфекції (в т.ч. геморагічні лихоманки) та ін.	парентеральні вірусні гепатити та ВІЛ-інфекція	Протирання. зрошування. замочування, занурення	Вернедор-Преміум	0,1	15
				Тентамін - Форте	0,1	45
				Еконорм ^{dez} Класік	0,1	15
				Максисан	0,17	10
				Бланідас Актив	0,25	15
				Секобрен	0,05 (за акт. хлором)	10
				Санація+	0,05 (за акт. хлором)	10
				«Аноліт ЕкоСвіт»	0,05 (за акт. хлором)	10
5	Інфекції зовнішніх покривів, в т.ч. правець, лістеріоз, еризипелоїд, гонорея. сифіліс, сказ, короста, ящур, сап, меліоїдоз та ін.	Грибкові інфекції (дерматофітії)	Протирання. зрошування. замочування, занурення	Вернедор-Преміум	0,5	30
				Тентамін - Форте	0,4	30
				Еконорм ^{dez} Класік	0,5	30
				Максисан	0,15	30
				Бланідас Актив	0,2	60
				Секобрен	0,05 (за акт. хлором)	15
				Санація+	0,05 (за акт. хлором)	15
				«Аноліт ЕкоСвіт»	0,05 (за акт. хлором)	15
6	Антисептична обробка рук (гігієнічна та хірургічна)		Втирання антисептика в шкіру рук	Манорм	Гігієнічна обробка - 3 мл	30 сек
					Хірургічна обробка	5 хв

					- 10 мл	
				Манорм Експерт	Гігієнічна обробка - 3 мл	15 сек
					Хірургічна обробка - 10 мл	1,5 хв
				Еконорм ^{dez} Антисептик	Гігієнічна обробка - 3 мл	30 сек
					Хірургічна обробка - 10 мл	5 хв
				Неостерил ЕКО	Гігієнічна обробка - 3 мл	30 сек
					Хірургічна обробка - 6 мл	3 хв
				Манорапід Преміум Клінік	Гігієнічна обробка - 3 мл	30 сек
					Хірургічна обробка - 12 мл	1,5 хв
7	Хімічна стерилізація		занурення	Септонорм	1,0	60
				Тентамін - Форте	2,0	60
				Еконорм ^{dez} Класік	2,5	60
				Тріацид Преміум клінік	3,0	60
8	Особливо небезпечні інфекції (холера, лептоспіроз, чума, бруцельоз, жовта лихоманка, туберкульоз, сибірка)		Протирання. зрошування. замочування, занурення	Септонорм	0,3	60
				Унікор Віго	0,1	60
				Септодор Форте	0,2	120
9	Експрес дезінфекція		Протирання. зрошування. замочування, занурення	Медіоцид	30 мл	30 сек
				Нор Експрес	30 мл	30 сек
				Еконорм ^{dez} Експрес	30 мл	30 сек
				Неостерил	30 мл	3 хв
				Аеродезин	50 мл	30 сек